

כשגאולה נוקשת בדלת

מקורות והצעות ללימוד לקראת כ"ט בנובמבר-

יום הכרזת האו"ם על הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל

ביום שישי הקרוב, ימלאו 72 שנים להצבעה ההיסטורית באו"ם על החלטה 181 לסיים את המנדט הבריטי על ארץ ישראל והקמת שתי מדינות עצמאיות בשטחו: מדינה יהודית ומדינה ערבית, על פי תכנית החלוקה.

התאריך ההיסטורי שחל ב-29 בנובמבר 1947 י"ז בכסלו תש"ח, מכונה מאז "כט בנובמבר" ומצוין כצעד הראשון בדרך לתקומת עם ישראל בארצו. ההתרגשות והמתח בארץ ובעולם בשעות שקדמו להצבעה, היו עצומות. אנשי הרבנות הראשית לישראל אף חיברו תפילה שנאמרה בעצרת מיוחדת שהתכנסה בכותל המערבי ביום שישי שלפני ההצבעה בזו הלשון:

"אבינו שבשמים, שמע תפילתנו, והאר פניך אל שארית ישראל. כחזקיהו עבדך נקרא היום ונושע. באו בנים עד משבר וכח אין ללידה. פתח שערי שמים ללב עמך כל בית ישראל בכל קצוי תבל, הדופק בחוזקה ביום הנורא והנשגב הלזה, בחרדת הדורות ובציפית הגאולה. אנא תיראה לפניך אש התמיד אשר תוקד על מזבח קידוש שמך מאז ומעולם.

זכור נא עקידת העקידות בימינו ולעינינו אתה אשר בידך לב עמים, מלכים ושהאומות היושבים היום (על) כסאות למשפט וידעו ויכירו את צדקת ישראל, ומלאו את דבר קודשך ביד משה עבדך "הרנינו גויים עמו וכפר אדמתו לעמו". צור ישראל, קומה בעזרת ישראל, ופדה כנאומך יהודה וישראל. אמן ואמן".

ליל ההצבעה שנחרת בתודעה הישראלית והיהודית מוזכר ביומנים, במכתבים וביצירות ספרותיות של בני התקופה.

דף לימוד

האם היו אנשי התקופה מודעים לגודל הרגע כבר בעת התרחשותו?

מה חשו באותו לילה מלבד שמחה עצומה והתרגשות?

האם היו מי שראו ברגע הזה גם בשורת חורבן ולא רק פעמי גאולה?

לפניכם דף לימוד ובו קטעי מקורות של הוגים שונים מכל קצווי הקשת הפוליטית של אותם ימים בישראל ובתפוצות. אתם מוזמנים לבחור מתוכם מקור אחד או יותר לעיון בכיתה. אפשר כמובן גם להשוות ביניהם ולעמת אותם זה עם זה בעזרת שאלות רחב משותפות כגון אלה המוצעות בדף הלימוד שלפניכם.

בחרו מקור אחד או יותר מן המקורות בדף הלימוד שלפניכם ודונו בו בעזרת השאלות הללו:

- ✓ מיהו הדובר? לאיזו קבוצה בחברה הישראלית או היהודית נכון יהיה לשייך אותו?
- ✓ מה הרגש המרכזי שהוא מביע כלפי הצבעת האו"ם בליל כ"ט בנובמבר?
- ✓ מדוע הוא מביע דווקא את הרגש הזה?
- ✓ מה אפשר ללמוד מדבריו על יחסו להצבעה באו"ם ולמשמעות ההיסטורית הסמלית והמעשית שהייתה לה בעיניו?
- ✓ כיצד באים לידי ביטוי בדבריו התפקיד והמהות של מדינת ישראל בעיניו?
- ✓ באיזו מידה מתאימה התגובה שהוא מתאר ליחס המחנה שאליו הוא משתייך למדינת ישראל כיום?
- ✓ איזה מקור מעורר אצלך הזדהות מיוחדת? הסבר מדוע.
- ✓ באיזה מקור אתה מזהה ערכים שאתה מתחבר אליהם?

1. "כאשר חזרתי לירושלים ראיתי העיר "צהלה ושמחה", ריקודים ברחובות וקהל רב מתאסף בחצר בית הסוכנות. אודה על האמת, כי השמחה לא הייתה במעוני. לא מפני שלא הערכתי את החלטת האו"ם, אלא מפני שידעתי מה צפוי לנו. ידעתי שאנו ניצבים בפני מלחמה ושנאבד בה את מיטב בחורינו." (דוד בן גוריון, שהיה כעבור חצי שנה לראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל)

דף לימוד

2. "לפני י"ט שנה, באותו לילה מפורסם, בהגיע ארצה החלטתם החיובית של מושלי אומות-העולם לתקומת מדינת ישראל, כשכל העם נהר לחוצות לחוג ברבים את רגשי שמחתו לא יכולתי לצאת ולהצטרף לשמחה. ישבתי בדד ואדום כי נטל עלי. באותן שעות ראשונות לא יכולתי להשלים עם הנעשה, עם אותה בשורה נוראה, כי אכן נתקיים דבר ד' בנבואה בתרי-עשר - "ואת ארצי חילקו"! איפה חברון שלנו - אנחנו שוכחים את זה?! ואיפה שכם שלנו - אנחנו שוכחים את זה?! ואיפה יריחו שלנו - אנחנו שוכחים את זה?! ואיפה עבר הירדן שלנו?! איפה כל רגב ורגב? כל חלק וחלק, של ארבע אמות של ארץ ד'?! הבידינו לוותר על איזה מילימטר מהן? חלילה וחס ושלום!" "באותו מצב מזועזע בכל גופי, פצוע כולי וחתוך לגזרים - לא יכולתי אז לשמוח. כך היה המצב לפני י"ט שנים, באותו לילה ובאותן שעות. למחרת בא אל ביתנו איש ברית קדשנו, הגאון רבי יעקב משה חרל"פ זצ"ל - היה לו צורך לבוא וכלום יתכן שלא היה בא?! התייחדנו אז שנינו, רגעים אחדים, באותו חדר קטן ומקודש שב"בית הרב" - ולאן יבוא אז אם לא לשם?! מזועזעים ישבנו ודמומים. לבסוף התאוששנו ואמרנו אמרנו שנינו כאחד: "מאת ד' הייתה זאת, היא נפלאה בעינינו." (הרב צבי יהודה הכהן קוק, ראש ישיבת "מרכז הרב")

3. "ואחר כך היו ברחוב עמוס ובכל כרם אברהם ובכל שכונות היהודים ריקודים ודמעות, ודגלים הופיעו, וסימאות כתובות על יריעות בד, ומכוניות צפרו בכל כוח צופריהן, ו"שאו ציונה נס ודגל", ו"פה בארץ חמדת אבות", ומכל בתי הכנסת בקעו קולות השופר, וספרי התורה הוצאו מתוך ארונות הקודש ונסחפו אל מעגלי הרוקדים, ו"אל יבנה הגלילה", ו"שורו הביטו וראו/מה גדול היום הזה", ועוד אחר כך, בשעות הקטנות של הלילה, נפתחה פתאום המכולת של אדון אוסטר, ונפתחו כל הקיוסקים ברחוב צפניה ונפתחו ברחוב גאולה ובצ'נסלור וביפו ובקינג ג'ורג, ונפתחו הברים בכל העיר, ועד אור הבוקר חילקו חינם משקאות קלים וממתקים, ודברי מאפה וגם משקאות חריפים, ומיד ליד עברו בקבוקי המיץ והבירה והיין, וזרים התחבקו ברחובות ונישקו זה את זה בדמעות, ושוטרים אנגלים המומים נגררו גם הם

דף לימוד

אל מעגלות המחול ורוככו בפחיות של בירה ובליקרים, ועל שיריוניות הצבא הבריטי טיפסו חוגגים משולהבים ונוססו עליהם את דגלי המדינה שעדיין לא קמה, אך הלילה הוחלט שם, בלייק סאקסס, שמותר יהיה לה לקום. אבא שלי אמר לי כששוטטנו שם, בליל העשים ותשעה בנובמבר 1947, אני רכוב על כתפיו, בין מעגלי הרוקדים והצהולים, לא כמבקש ממני אמר לי זאת אלא כיודע וקובע את ידיעותיו במסמרות אמר אבי, אתה רק תסתכל היטב היטב בן, בשבע עיניים תסתכל בבקשה בכל זה, כי את הלילה הזה ילד אתה כבר לא תשכח עד אחרון ימך ועל הלילה הזה אתה עוד תספר לילדים ולנכדים ולנינים עוד הרבה אחרי שאנחנו כבר לא נהיה פה." (עמוס עוז, סופר ואינטלקטואל ישראלי)

4. " מבחינת היחסים הבין-לאומיים לא יכחיש אף איש, שתקומת מדינת ישראל, במובן הפוליטי, הייתה התרחשות כמעט על-טבעית. רוסיה וארצות המערב תמכו יחד ברעיון יסודה של מדינת ישראל, שהייתה אולי ההצעה היחידה שבנוגע לה התאחדו המזרח והמערב. נוטה אני להאמין, שארגון אומות המאוחדות נוצר במיוחד לתכלית זו - לשם מילוי השליחות שהטילה עליו ההשגחה. נדמה לי, שאין להצביע על שום הישג ממשי אחר על ידי האו"ם. חז"ל הביעו כבר את הדעה, כי לפעמים "מטר" יורד "בשביל יחיד" ובשביל עשב אחד. אינני יודע את מי ראו נציגי העיתונות בעיני בשר בכסא הנשיאות באותה אסיפה גורלית אשר בה הוחלט על יסוד מדינת ישראל, אבל מי שהסתכל אז היטב בעינו הרוחנית הרגיש ביושב-ראש האמיתי שניצח על הדיונים, והוא - הדוד. הוא דפק בפטישו על השולחן. האין אנו מפרשים את הכתוב: "בלילה ההוא נדדה שנת המלך" - "שנת מלכו של עולם"? אם אחשוורוש לבדו נדוד שנה היה, לא היה הדבר חשוב כלל ולא צמחה ישועה באותו לילה. אבל אם מלכו של עולם, כביכול, לא גם - נולדה הגאולה. אם פלוני-אלמוני פתח את הישיבה של האומות המאוחדות לא הייתה נולדת מדינת ישראל, אבל אם הדוד דפק בשולחן הנשיאות- התרחש הפלא. קול דודי דופק!" (הרב יוסף דב הלוי סולוביצקי. מבחירי רבני היהדות האורתודוקסית בארצות הברית במאה העשרים)

חגיגות כ"ט בנובמבר בירושלים, צילום: האנס פין, לשכת העיתונות הממשלתית.